

EL LLENGUATGE

La lligadura

No sembla que en català existeixi cap nom d'ús popular i general, fins i tot, cap que sigui conegut per la majoria dels parlants de la llengua, per a designar, genèricament, la peça que hom es posa al cap per cobrir-lo, abrigar-lo o adornar-lo, talment com *calçat* designa d'una manera genèrica allò que hom es posa als peus: espadenyes, sabates, etc. El nom, tanmateix, existeix, i el trobem, si més no, profusament usat en les definicions dels diccionaris: *lligadura*. Efectivament, segons el Diccionari Fabra, *lligadura* significa «allò que hom es posa al cap per cobrir-lo, abrigar-lo; capell, gorra, barretina, etc.», i l'hi veiem normalment usat en les definicions de mots com *boina, gorra, barretina, caputxa, casquet, mitra, tiara, turbant, toca, quepis*, etc. En canvi, *capell* hi és definit «peça de vestir que serveix per a cobrir el cap...». Cal fer observar que si bé el francès i el castellà posseeixen uns noms més usuals per a aquesta designació genèrica, «*coiffure*» i «*tocado*», respectivament, són en canvi ambivalents, car signifiquen alhora *lligadura* i *pentinat*.

Segons el Diccionari Alcover-Moll, l'ús popular de *lligadura* en el sentit que comentem —pot usar-se també com a sinònim de *lligada*— és propi de les comarques pirinenques, i en dona un exemple dels *Croquis pirinencs*, de Massó i Torrents. Fabra, en tot cas, el va adoptar, car no sembla que n'hi hagi cap més, com a designació genèrica de les peces per a cobrir el cap, i és la forma que avui proposen tots els diccionaris d'equivalències per al mot castellà «*tocado*» —al costat de *pentinat*, és clar—. Unicament Miracle hi afegeix *cobreteta*, mot de formació correcta, certament, com *cobrellit* o *cobretaula*, però que no trobem enlloc més. D'altra banda, els diccionaris de sinònims que entren *lligadura*, proposen únicament, com a equivalents d'aquest nom, denominacions específiques: *capell, barret, gorra*, etc., car aquests repertoris són sempre de mots de sentit afí.

En l'expressió de la idea de cobrir-se el cap cal tenir també en compte el recurs de les frases verbals. En primer lloc, el verb *cofar*, «cobrir el cap (d'algú) amb un capell, casc, etc.», segons Coromines, originari també de les comarques septentrionals, en frases com *cofat amb gorra frigia, amb barretina*, etc., així com les frases més usuals amb els verbs *anar (amb gorra), dur barret*, etc.